

Praha 2. 3. 2022

Допомога громадянам України та їхнім родинам

1. Основну інформацію про систему страхування на випадок хвороби в Чеській Республіці та переваги, які можна отримати від неї за певних умов.

Інформація стосується допомоги громадянам України, які довгостроково проживають і працюють у Чеській Республіці, члени сімей яких приїжджають до Чеської Республіки внаслідок війни. ЧУСЗ підсумовує основну інформацію про систему страхування на випадок хвороби в Чеській Республіці та переваги, які можна отримати від неї за певних умов.

Чеське управління соціального забезпечення (ЧУСЗ) є державним органом управління, який базується в Празі та має мережу районних управлінь соціального забезпечення по всій Чеській Республіці. [Контакти – Чеське управління соціального забезпечення \(cssz.cz\)](https://cssz.cz). Ці районні управління (РУСЗ) надають інформацію про пенсійне страхування та страхування на випадок хвороби, виплати та участь у страхуванні, інформацію також можна запросити за адресою posta@cssz.cz.

Страхування на випадок хвороби – це є обов'язкове страхування, призначене для працюючих осіб. Участь у страхуванні є обов'язковою для працівників (працівники реєструє та сплачує страхові внески за них їх роботодавець), самозайняті особи можуть брати участь добровільно.

Наведено детальну інформацію про те, хто приймає участь у страхуванні на випадок хвороби у Чеській Республіці див. веб-сайт [CSSZ](https://cssz.cz).

Громадяни України, які працюють в Чеській Республіці, можуть отримувати виплати по хворобі так само, як і громадяни Чеської Республіки. Пільги їм завжди надаються, якщо дотримані юридичні умови, наведені за окремими посиланнями нижче, і за умови, що вони зареєстровані в Чеській системі страхування на випадок хвороби.

З системи страхування на випадок хвороби можуть надаватись такі пільги (детальнішу інформацію про пільги ви знайдете у частині 4 новин „Допомоги зі страхування на випадок хвороби в ЧР докладніше“):

:

- у разі, що дана подія (наприклад, хвороба, вагітність) стосується самого заявника:
 - [лікарняний](#)
 - [допомога по вагітності та пологах](#)
- у разі, що дана подія (наприклад, потреба піклуватися про дитину, члена сім'ї) стосується іншої особи:
 - [допомога на опіку](#)
 - [довготривала опіка](#)
 - [матеріальна допомога при декретній відпустці](#)
 - [матеріальна допомога після пологів по догляду батьком \(батьківська відпустка\)](#)

Для цих допомог не має значення, якщо особа, яка потребує догляду, приймає участь у страхуванні на випадок хвороби у Чеській Республіці. **На ці допомоги можна претендувати і щодо членів сімей, які є громадянами України та приїдуть з України внаслідок війни.**

Важливо не плутати страхування на випадок хвороби із медичним страхуванням, яке використовується для оплати медичних послуг, таких як лікування, амбулаторне чи стаціонарне лікування, аварійно-рятувальні служби тощо, і входить до сфери діяльності компаній медичного страхування.

Інша інформація

- державна допомога, яка надається громадянам України <https://www.uradprace.cz/web/cz/-/pomoc-pro-obcany-ukrajiny-a-jejich-zamestnavatele>
- охорона здоров'я <https://www.mzcr.cz/zakladni-informace-pro-obcany-ukrajiny-v-oblasti-poskytovani-zdravotnich-sluzeb/>, <https://www.kancelarzp.cz/cs/>
- дозвіл на проживання у зв'язку з конфліктом в Україні <https://www.mvcr.cz/clanek/informace-pro-obcany-ukrajiny.aspx>
- Міністерство праці та соціальних справ Чеської Республіки <https://www.mpsv.cz/web/cz/pomoc-ukrajine>

Оновлено 8. 3. 2022

2. Інформація про пенсійне страхування та виплати пенсій

- **Одержувачі чеських пенсій, які шукають притулку в Чеській Республіці**
→ на підставі їхньої заяви ми будемо виплачувати пенсії на щойно відкриті чеські банківські рахунки.
- **Отримувачам чеських пенсій, які проживають на території України** → **формуляр Підтвердження про знаходження особи в живих можна надіслати за спрощеним режимом.**

Соціальне забезпечення (страхування) людей, які мігрують між двома державами, зазвичай регулюється двостороннім міжнародним договором про соціальне забезпечення. Навіть між Україною та Чеською Республікою від 01. 04. 2003 року діє такий договір, який був опублікований в Чеській Республіці (далі – ЧР) під номером 29/2003 Збірки законів міжнародних договорів. Договір регулює пенсії, допомогу на випадок хвороби, допомогу по безробіттю та допомогу на дитину та поширюється на громадян Чехії і України, яким забезпечується рівне ставлення – детальніше див. <https://www.cssz.cz/web/cz/-/ukrajina>.

Серед громадян України, які шукають притулку в Чехії та захисту від війни в Україні, також можуть бути отримувачі пенсії за віком та інвалідністю або пенсії у зв'язку з втратою годувальників (пенсія вдови), які виплачує Пенсійний фонд України. Виплата цих пенсій до ЧР, яку в іншому випадку Договір стандартно допускає, навряд чи буде можлива через воєнну ситуацію. ЧР або Чеське управління соціального забезпечення (ЧУСЗ) не має законних повноважень або можливості виплачувати цим особам пенсію з Чеського пенсійного страхування замість Пенсійного фонду України. Проте отримувачі української пенсії можуть претендувати на соціальні виплати, які надає Біржа праці ЧР – детальніше див. <https://www.uradprace.cz/web/cz/-/pomoc-pro-obcany-ukrajiny-a-jejich-zamestnavatele>. Таким чином, витрати на проживання та потреби будуть покриватися з інших джерел ЧР, ніж з пенсійного страхування.

ЧУСЗ призначає та виплачує на Україні пенсії (як правило, так звані часткові пенсії) особам, які по черзі працювали в Чехії та Україні. Якщо одержувачі цих чеських пенсій є серед біженців і не мають доступу до свого банківського рахунку в Україні, їм потрібно буде **негайно звернутися до найближчого районного управління соціального захисту** (Празьке управління соціального забезпечення у м. Празі та Міське управління соціального забезпечення в м. Брно)

або у Головне управління ЧУСЗ. Після цього ЧУСЗ припинить виплату цих пенсій українським банкам і згодом організує їх переказ на рахунок у ЧР в чеській валюті (CZK), якщо ці користувачі відкриють банківський рахунок у ЧР та попросять виплати пенсії на цей рахунок. З цією метою можна використовувати формуляр ЧУСЗ [Заява про забезпечення виплати пенсії перерахуванням на рахунок Чеської Республіки — власник рахунку](#).

Інформація що до Підтвердження про знаходження особи в живих для одержувачів чеських пенсій, які залишаються на території України

Одержувачі чеських пенсій, які проживають в Україні, які надсилають ЧУСЗ формуляр [Підтвердження про знаходження особи в живих](#) для забезпечення виплати цих пенсій, **можуть надіслати цей формуляр, до подальшого відкликання, без офіційного засвідчення власноручного підпису пенсіонера**, поштою або в електронному вигляді (e-mail) без визнаного електронного підпису.

Обов'язковою умовою для надсилання Підтвердження про знаходження особи в живих вищевказаними способами є те, що пенсіонер, який проживає в Україні, не має можливості офіційно засвідчити свій власноручний підпис на Підтвердженні про знаходження особи в живих або не може надіслати Підтвердження про знаходження особи в живих поштою.

3. Виконання зобов'язань громадян України, які є самозайнятими в Чеській Республіці

Громадяни України – самозайняті, яким раптово довелося виїхати внаслідок війни до України, можуть виконати свої зобов'язання після повернення.

У разі припинення громадянами України самозайнятості в Чеській Республіці (наприклад, через призов громадянина України до ЗСУ), самозайняті особи завжди зобов'язані сплачувати аванс на внески на пенсійне страхування за календарний місяць, у якому вони перестали бути самозайнятою особою (далі СО) → припинення діяльності СО, самозайнята особа зобов'язана повідомити відповідний місцевий ВУСЗ.

Громадяни України, які через раптовий виїзд в Україну не встигли зробити це повідомлення перед виїздом, можуть після повернення до Чеської Республіки повідомити день, коли вони припинили виконання самозайнятості. В результаті їх зобов'язання сплатити аванс буде переоцінене, і вони не будуть зобов'язані сплачувати пеню з авансів на страхові внески, які вони не були зобов'язані сплачувати протягом цього періоду.

Форма для повідомлення про припинення виконання самозайнятості не передбачена, для повідомлення відповідного ВУСЗ може бути використаний зразок повідомлення, опублікований на електронному порталі ЧУСЗ. Повідомлення також можна зробити через Центральний реєстраційний пункт у Підприємницькому управлінні, заповнивши форму "Єдина реєстраційна форма" в розділі, призначеному для Управління соціального забезпечення.

За період, протягом якого самозайнятий не здійснює свою діяльність, пеня не нараховується. Правове регулювання не виключає подання повідомлення про припинення самозайнятості додатково (несвоєчасно), а тому громадянин України, який був викликаний в Україну, може оголосити про припинення самозайнятості у будь-який час пізніше, після повернення до Чеської Республіки. ВУСЗ завжди враховуватиме ситуацію, щодо якої повідомлення було зроблено із запізненням, і, отже, не буде застосовувати санкції за несвоєчасне повідомлення про припинення в цих випадках.

Якщо самозайнятий оголосить про припинення самозайнятості додатково, пеня, вже нарахована з дати припинення самозайнятості, буде визнана недійсною. Ця процедура повністю відповідає чинному законодавству.

У разі, якщо, незважаючи на оголошення про припинення самозайнятості, частина авансових внесків на страхові внески за попередні місяці не буде сплачена і з цих авансів буде нарахована пеня, або після подання звіту про доходи та витрати СО за календарний рік не буде оплачене доплату зі страхування, та нараховано пеню від такої доплати, самозайнятий може вимагати звільнення від стягнення. Заява про звільнення від стягнення із зазначеними причинами разом із заповненою "Заявою" завжди подається до відповідного ВУСЗ. Немає законного права на відмову від стягнення, але відповідне ВУСЗ завжди враховуватиме обставини, за яких виникло стягнення, і з об'єктивних причин відмовиться від стягнення пені. Єдина умова для зняття пені – сплатити всю заборгованість по страховому внеску.

Якщо ФОП здійснювала підприємницьку діяльність протягом календарного 2021 року, то вона може доручити звіт про доходи і витрати іншій особі (бухгалтеру, податковому консультанту, близькій особі і т.д.). Звіт про доходи і витрати ФОП може також надіслати заповнений і підписаний фізично через поштового перевізника (з будь-якої держави) на адресу місцевого відповідного ВУСЗ. У разі, якщо ФОП через раптовий виїзд в Україну не встигне відзвітувати про доходи і витрати ФОП за 2021 рік у встановлений законом термін, відповідна ВУСЗ за невиконання цього зобов'язання може накласти штраф або догану; однак відповідні ВУСЗ завжди об'єктивно попередять про це. Обов'язок звітувати про доходи і витрати за 2021 рік надалі залишається, ФОП повинна це зробити принаймні після повернення. В іншому випадку ВУСЗ може визначити так звану ймовірну суму страхових внесків.

Оновлено 11. 3. 2022

4. Допомоги зі страхування на випадок хвороби в ЧР докладніше:

Допомоги призначені для працюючих (або самозайнятих осіб, якщо вони беруть участь у страхуванні на випадок хвороби на добровільній основі) і замінюють дохід, який вони втрачають, оскільки виникли деякі із ситуацій, передбачених законодавством, які пов'язані з правом на отримання допомоги. Тому вони надаються **замість заробітної плати або окладу**, а не поруч з ним. Виплачуються за календарні дні, якщо на якийсь день належить дохід від роботи, то за цей день не має права на виплату допомоги із страхування на випадок хвороби.

Усі заяви про надання допомоги спочатку передаються роботодавцю, який потім забезпечує передачу до відповідного районного управління соціального забезпечення (РУСЗ). Відправляти документи безпосередньо в РУСЗ немає сенсу, це не стосується самозайнятих, які подають документи безпосередньо в РУСЗ. Роботодавець повинен доповнити надіслані заяви доказами заробітку та іншими фактами, необхідними для нарахування та виплати допомоги. Документи також можна подати роботодавцю в електронному вигляді (по електронній пошті). Виняток становить тимчасову непрацездатність, за якою лікар повідомляє про непрацездатність в електронному вигляді (так званий електронний листок непрацездатності) і допомога надається автоматично без запиту.

- **допомога на випадок хвороби** – надається у випадках хвороби, поранення або травми застрахованого. Допомога на випадок хвороби надається на підставі так званого електронного листку непрацездатності, електронного звіту про непрацездатність, який лікуючий лікар надсилає до центральної системи ЧУСЗ. Управління соціального забезпечення виплачує допомогу на випадок хвороби з 15-го дня тимчасової непрацездатності, до цього часу працівник забезпечується компенсацією заробітної плати від роботодавця (у разі самозайнятих осіб РУСЗ також виплачує допомогу з 15-го дня). У разі втрати працездатності заява про надання допомоги не подається, згідно із законом вважається, що право заявлено автоматично. Пацієнт отримує роздруковану ідентифікаційну картку з основними відомостями про

непрацездатність, роботодавець має можливість скористатися низкою електронних сервісів, завдяки чому отримує необхідну інформацію про непрацездатність свого працівника (він все одно зобов'язаний повідомити роботодавця про відвідування лікаря). Якщо застрахована особа вже отримує допомогу на випадок хвороби, але потребує змінити спосіб виплати допомоги, необхідно заповнити форму "[Заява про зміну способу виплати у разі тимчасової непрацездатності](#)", яку можна надіслати в електронному вигляді з електронного порталу ЧУСЗ або письмово поштою до РУСЗ, до компетенції якого входить її роботодавець.

- **допомога по вагітності та догляду за дитиною** – це є допомога, яка надається жінкам, які були переведені на іншу роботу у зв'язку з вагітністю або доглядом за дитиною (до 9 місяців після пологів) і у зв'язку з цим відбулося зменшення їх нарахованого доходу. У разі звернення на цю допомогу необхідно подати форму "[Заява на допомогу по вагітності та догляду за дитиною](#)", яку видає чеський лікуючий лікар.
- **допомога по догляді** – на цю допомогу може претендувати працівник (на жаль, допомога по догляді самозайнятими особами не надається), який не може працювати, оскільки він доглядає за дитиною до 10 років або іншою фізичною особою, захворювання або травма якої обов'язково потребує догляду іншої фізичної особи. На допомогу по догляді працівник також має право, коли він мусить піклуватися про здорову дитину віком до 10 років, оскільки школа чи дитячий заклад закриті (через нещасний випадок, епідемію, іншу **непередбачувану подію**), коли дитина поміщена на карантин або особа, яка іншим чином піклується за дитиною, сама захворіла. Для деяких груп людей необхідно дотримуватись умов спільного господарства доглядаючої та догляданої особи (навіпаки, для дітей, батьків, подружжя, братів і сестер та деяких інших стан спільного господарства не контролюється). У випадку, якщо людина захворіла, необхідно попросити лікуючого лікаря видати відповідний бланк, доступний лікуючому лікарю в Чеській Республіці (форма *Рішення про необхідність догляду/ піклування* недоступна для громадськості). Не має значення, чи покривається особа, яка потребує допомоги, медичним страхуванням у Чеській Республіці.
- **допомога по тривалому догляді** – дозволяє застрахованим особам залишатися вдома в ситуації, коли вони будуть доглядати за членом сім'ї, щодо якого лікуючий лікар стаціонарного медичного закладу (зазвичай лікарні) вирішив, що його стан здоров'я потребує домашнього тривалого догляду після виписки з госпіталізації (як мінімум 4 дні госпіталізації). Коло осіб, які можуть мати право на допомогу по тривалому догляді у зв'язку з наданням тривалого догляду, відносно широке. Вони можуть бути родичами (наприклад, дружина, доросле потомство, свекруха, зять, племінниця чи невістка тощо) осіб, які потребують тривалого догляду. Крім того, він також може бути другом або супутником догляданої особи або особи, яка проживає разом із пацієнтом у домогосподарстві. Для осіб, які не мають безпосередніх родинних стосунків, законом передбачена умова спільного місця постійного проживання з особою, за якою надається повний догляд. Не має значення, чи покривається особа, яка потребує допомоги, медичним страхуванням у Чеській Республіці.
- **допомога по догляді за дитиною** – у зв'язку з пологами та доглядом за новонародженою дитиною, вона належить матері або у зв'язку з доглядом за новонародженим батькові дитини чи застрахованій особі (чоловіку чи жінці), яка взяла дитину на піклування замість піклування батьків на підставі рішення компетентного органу.
Якщо мати подає заяву на отримання допомоги по догляді за дитиною, вона подає заяву на національному бланку Чеської Республіки, який видає чеський лікуючий лікар (форма недоступна для громадськості).

Якщо за дитиною доглядає батько (за погодженням з матір'ю) або інша особа (за рішенням суду) зажадають виплату допомоги формою "[Заява про призначення допомоги по догляду за дитиною при взятті дитини на піклування](#)", яку заповнює тільки застрахований (до цієї форми він додає інші необхідні документи – рішення суду про довірення дитини на піклування, договір з матір'ю дитини про взяття дитини на піклування). Щоб мати право на допомогу по догляду за дитиною, необхідно пройти певний страховий період (270 днів за останні 2 роки до початку виплати допомоги по догляду за дитиною); якщо звертається самозайнятий, то ще 180 днів страхування на випадок хвороби як самозайнятого). До цього періоду також можна зарахувати періоди участі в медичному страхуванні в Україні (і, звісно, в інших країнах ЄС). Допомога по догляду за дитиною надається матері на 28 тижнів або на 22 тижні батькові чи іншій особі, яка взяла дитину на піклування.

- **батьківська допомога по догляду за дитиною після пологів (батьківська) – належить до 14 днів у зв'язку з доглядом за новонародженою дитиною батькові дитини або застрахованій особі (чоловіку чи жінці), яка взяла дитину на піклування замість піклування батьків на підставі рішення компетентного органу.** Батько дитини не повинен бути у шлюбі з матір'ю, але має бути зазначений у свідоцтві про народження дитини. Батьківська належить у тому випадку, коли вихід на батьківську відбувається протягом шести тижнів від дня народження дитини або взяття її на піклування. День виходу визначає кожна особа за її потребою. У разі госпіталізації дитини або матері за станом здоров'я, термін для виходу на батьківську продовжується на кількість днів госпіталізації. Право застосовується за формою "[Заява про отримання батьківської допомоги по догляду за дитиною після пологів \(батьківська\)](#)", яку заповнює безпосередньо застрахований.

Оновлено 7. 4. 2022

5. Соціальне страхування в Чехії

Пенсійне страхування та страхування на випадок хвороби в Чехії засновані на страховому принципі, тобто на регулярній сплаті внесків – страхових внесків.

Обов'язки щодо сплати страхових внесків на соціальне забезпечення та внесків до державної політики зайнятості (далі - внески) мають:

- **роботодавці;**
- **працівники (за них внески сплачує роботодавець);**
- **ФОП (самозайняті особи),** якщо вони в обов'язковому порядку беруть участь у пенсійному страхуванні;
- **особи, які беруть участь у пенсійному страхуванні добровільно** (існують інші умови для участі).

Страхові Внески не можуть виплачуватися або переводитися в іншу систему соціального забезпечення після припинення, наприклад, трудових відносин, не можуть бути виплачені або переведені в іншу систему соціального забезпечення, це не передбачено чеським законодавством. Однак сплачені внески „не втрачаються“, а надалі враховуються відповідно до так званих Координаційних правил Європейського Союзу або до правил двосторонніх міжнародних угод про соціальне забезпечення – у випадку громадян України це Договір від 2003 року, який регулює, зокрема, пенсійне страхування і страхування на випадок хвороби.

Внески на соціальне забезпечення включають виплати на:

- **страхування на випадок хвороби** (обов'язкове для працівників, добровільне для ФОП);
- **пенсійне страхування** (обов'язкове для працівників та ФОП);
- **внесок на державну політику зайнятості** (обов'язково сплачується роботодавцем та ФОП).

У Чеській Республіці обов'язкові внески за працівників сплачує їх роботодавець щомісяця. У працівника немає зобов'язань щодо сплати внесків, ці зобов'язання за нього виконує роботодавець – він стягує внески, які працівник зобов'язаний сплатити, із його заробітної плати (винагороди) та сплачує їх відповідному районному управлінню соціального забезпечення разом зі внесками, які зобов'язаний сплатити роботодавець. Будь-яка несплата роботодавцем внесків не завдає шкоди конкретному працівникові, і це не впливає на його участь у страхуванні та можливе надання допомоги на випадок хвороби та пенсійного страхування. **Умовою є те, щоб роботодавець належним чином зареєстрував конкретного працівника у відповідному РУСЗ.** Працівник може перевірити, що він є зареєстрований у відповідному РУСЗ (розрахунковий листок має вказувати, яку суму внесків роботодавець сплатив за працівника на соціальне забезпечення), а у разі сумнівів може звернутися до РУСЗ за місцем свого перебування.

Ставки внесків на соціальне забезпечення:

	Страхування на випадок хвороби	Пенсійне страхування	Державна політика зайнятості	Усього
Роботодавець	2,1 %	21,5 %	1,2 %	24,8 %
працівник	---	6,5 %	---	6,5 %
Самозайнятий (ФОП)	2,1 % (добровільна участь)	28 %	1,2 %	29,2 % (31,3 %)
особа, яка добровільно бере участь у пенсійному страхуванні	---	28 %	---	28 %

Страховий номер

Основним ідентифікатором клієнтів Чеського управління соціального забезпечення (ЧУСЗ) – працівників або самозайнятих осіб (ФОП), є особистий страховий номер. Особистий страховий номер, як правило, це персональний номер, та якщо його не присвоєно, то це буде реєстраційний номером застрахованої особи. **При спілкуванні з ЧУСЗ завжди потрібно вказати персональний номер або реєстраційний номер,** що дає змогу здійснювати пошук необхідних даних в інформаційних системах, а також у файлової документації. В обох випадках клієнт отримає **довідку про видачу страхового номера.**

Персональний номер ("родне číslo"- чеською „RČ“) присвоюється Міністерством внутрішніх справ ЧР а також видає документ про присвоєння персонального номеру.

Докладніше про присвоєння іноземцям персональних номерів на сайті Міністерства внутрішніх справ ЧР:

<https://www.mvcr.cz/clanek/prideleni-rodneho-cisla-931400.aspx>

<https://www.mvcr.cz/mvcren/article/identity-number.aspx>

<https://www.imigracniportal.cz/>

Реєстраційний номер застрахованого (РНЗ - чеською „ЕЅР“) присвоюється ЧУСЗ на перехідний період іноземцям, яким ще не присвоєно персональний номер (ПН). РНЗ призначений лише для внутрішньої реєстрації застрахованої особи в інформаційній системі ЧУСЗ і його дієвість закінчується з присвоєнням персонального номеру. **Клієнт не подає заяву сам.** Ініціативу щодо присвоєння РНЗ особі без присвоєного персонального номера має відповідне відділення УСЗ під час реєстрації, подання заяви тощо, разом із пред'явленням, наприклад, документу, що посвідчує особу, довідки про місце народження тощо. У випадку працівників, то РНЗ призначається без заяви, на підставі повідомлення роботодавця про початок роботи. У разі призначення РНЗ видає ЧУСЗ документ, який надсилається застрахованій особі за вказаною ним адресою, у випадку працівників — також за адресою місцезнаходження роботодавця.

У разі призначення персонального номера Міністерством внутрішніх справ ЧР, клієнтові необхідно повідомити цю інформацію до відповідного відділення УСЗ / празького УСЗ / міського УСЗ м. Брно або головного офісу ЧУСЗ, надавши довідку про призначення персонального номеру.